

قدرت تورمی پول پر قدرت

چرا اقتصاد ایران، جزو کشورهای استثنایی است که نتوانسته در دهه‌های اخیر مساله تورم را حل کند؟ آیا علاج مهار تورم برای اقتصاد ایران متفاوت از سایر کشورها است و باید با سعی و خطا به یک فرمول بومی دست یافت؟

استاد دانشگاه اوکلاهما معتقد است برای مهار تورم تنها نمی توان روی یک متغیر سیاستگذاری کرد و باید مجموعه ای از سیاست های اقتصادی به کار گرفته شود. صالح صحابه تبریزی با استناد به پژوهش های بین المللی تاکید کرد که «ادرسد افزایش در پایه پولی در بلندمدت به افزایش ۵ درصدی تورم ختم می شود و این علت اصلی تورم در ایران است و عوامل دیگر مانند نرخ ارز در تشریح نوسانات تورمی قدرت ناچیزی دارد. بنابراین نمی توان از قدرت اثرگذاری پول پر قدرت بر تورم غافل بود. این اقتصاددان درباره رشد اقتصادی تاکید می کند که با وجود تورم بالا نمی توان انتظار رشد اقتصادی بادوام را داشت. علاوه بر این، کنترل دستوری قیمت ها نه تنها باعث مهار تورم نخواهد شد، بلکه بر تولید بنگاه ها اثر منفی خواهد گذاشت.

مجید حیدری : یک اقتصاددان تاکید کرد که (بر مبنای پژوهش های اخیر صندوق بین المللی پول) افزایش ۱۰ درصدی پایه پولی در ایران باعث می شود که نرخ تورم در بلندمدت تا مرز ۵ درصد افزایش یابد. بنابراین، در کنار کنترل رشد نقدینگی، رشد پایه پولی نیز برای مهار تورم باید کنترل شود. از سوی دیگر، «ادرسد افزایش در نرخ اسمی ارز، باعث افزایش نرخ تورم تا مرز ۲ درصد خواهد شد. این نتایج حاکی از آن هستند که قدرت تورمی تغییرات پایه پولی نسبت به تغییرات نرخ ارز بیشتر است.

دکتر صالح صحابه تبریزی، استاد کارآفرینی و توسعه اقتصادی در دانشگاه اوکلاهما و فارغ التحصیل دانشگاه ویسکانسین-میلواکی، در مصاحبه با گروه رسانه ای «دنیای اقتصاد»، برخی از مطالعات اخیر درباره تورم در اقتصاد ایران را تشریح کرد. او در بررسی خود عوامل ایجادکننده تورم را به دو دسته تقسیم بندی کرد: متغیرهایی که در قالب اقتصادها تورم زا هستند و عوامل خاص تورم در اقتصاد ایران. عواملی نظیر رشد بالای نقدینگی، کسری بودجه چشمگیر دولت و تغییرات نرخ اسمی ارز به عنوان عوامل عمومی ایجادکننده تورم مطرح شده اند. تحریم ها نیز عامل خاص ایجادکننده تورم در اقتصاد ایران بوده اند. برای مثال، در مقاله ای که با عنوان «تورم در ایران: یک ارزیابی آماری از عوامل کلیدی» در نشریه بین المللی Journal of Economic Studies چاپ شده است، او به همراه دکتر یاشار تاروردی و دکتر مریم همتی به ارزیابی آماری تأثیرات عوامل عام و خاص تورم را در اقتصاد ایران پرداخته است.

مهار رشد پایه پولی مهم است

صالح صحابه تبریزی در رابطه با اثر کل های پولی بر تورم در ایران گفت که مطالعات اخیر نشان می دهد که «ادرسد افزایش در پایه پولی می تواند در بلندمدت به افزایش ۵ درصدی تورم در اقتصاد ایران ختم می شود؛ در نتیجه، کنترل نقدینگی به تنهایی نمی تواند مأموریت کنترل تورمی را به سرانجام برساند. این صاحب نظر همچنین در پاسخ به سوال دیگری در رابطه با اثر نرخ ارز بر تورم اشاره کرد که هرچند اثر افزایش نرخ اسمی ارز بر تورم مهم است، اما اثرات آن به مراتب کمتر از کل های پولی است. تخمین های موجود نشان می دهند که «ادرسد افزایش در نرخ ارز در بلندمدت به ۲ درصد افزایش نرخ تورم ختم می شود. استاد دانشگاه اوکلاهما همچنین به ثبات نرخ اسمی ارز هم زمان با تورم در ماه های اخیر اشاره کرد و گفت که در این مدت پول ملی تقویت شده است.

در کنار تأثیرات نامطلوب تحریم ها بر تجارت خارجی در ایران، تقویت پول ملی توانایی های صادراتی کشور را کاهش می دهد و انگیزه ها برای واردات را افزایش، چرا که تقویت پول ملی باعث به هم خوردن قیمت های نسبی به زیان صادرکنندگان و به سود واردکنندگان می شود. او همچنین با اشاره به مطالعه اخیری که در دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه شریف انجام شده است، به پویایی های نرخ ارز و انتظارات تورمی و ارتباطات دوطرفه این دو متغیر اشاره کرد. این کارشناس اقتصادی افزود که این مطالعه نشان می دهد موتور محرکه افزایش قیمت ها در پی افزایش نرخ ارز در کشور، تغییر در انتظارات تورمی است. او افزود: همان طور که سال قبل نیز تورم بیشتر از ۴۰ درصد بوده است، به نظر می رسد که تورم امسال نیز بیشتر از ۴۰ درصد باشد، در حالی که امسال نرخ اسمی ارز غالباً تثبیت شده بود.

راهکار کنترل تورم

صالح صحابه تبریزی در رابطه با راهکار کنترل تورم در شرایط کنونی اقتصاد ایران یادآوری کرد که میانگین نرخ تورم در سال های پس از انقلاب حدود ۲۲ درصد و میانه این متغیر نیز رقمی حدود ۱۹ درصد بوده است. در حالی که نرخ افزایش قیمت ها در سال های اخیر تقریباً دو برابر شده است. راهکار مهار این تورم مزمن در کشور کنترل عرضه پول اعم از نرخ رشد نقدینگی و رشد پایه پولی است. به واسطه عدم استقلال کافی بانک مرکزی در اقتصاد ایران، چنین امری مستلزم افزایش انضباط مالی دولت و کاهش کسری بودجه آن است. همچنین، نرخ ارز نیز باید به تدریج (بر اساس روند تغییرات حقیقی دلار) آزاد شود تا از آزادسازی ناگهانی فنر نرخ ارز جلوگیری شود. این اقتصاددان افزود یک عامل دیگر تورم در ایران نااطمینانی های اقتصادی در شرایط تحریم است که می تواند بر انتظارات تورمی تأثیر بگذارد. برای ثبات بخشیدن به نرخ تورم اقتصاد ایران باید از وضعیت تحریمی عبور کند. در صورت عمل کردن به این نسخه های ضد تورمی، نرخ تورم در ایران می تواند به میانگین ۲۲ درصدی خود برگردد و پس از آن با افزایش استقلال بانک مرکزی بیش از پیش کاهش یابد.

تجربه پولی ترکیه برای ایران

این کارشناس اقتصادی در رابطه با تغییر مسیر سیاست پولی در ترکیه گفت که در صورت موفقیت تجربه ترکیه در کنترل تورم، بار دیگر نشان داده می شود که با کنترل رشد عرضه پول نرخ تورم نیز مهار می شود. سیاست های اخیر افزایش نرخ بهره در ترکیه برای کنترل عرضه پول به کار گرفته شده است. این روش سیاستی نه تنها در ترکیه، بلکه در کشورهای دیگر نیز به کار گرفته شده است. او همچنین افزود که کنترل عرضه پول و کنترل کسری بودجه می توانند به کند شدن اقتصاد منجر شوند. این یک حقیقت است که در اکثر موارد برای کنترل تورم مزمن نیازمند کند شدن اقتصاد هستیم. و البته این گندی اقتصادی تبعات سیاسی برای سیاستگذاران دارد و منجر به عکس العمل منفی مردم می شود؛ تجربه ای

که در دوره روحانی نیز اتفاق افتاد. با این همه، وی اضافه کرد که تغییرات کوچک اما معنادار در سیاست پولی، انضباط بیشتر در سیاست های مالی و افزایش استقلال بانک مرکزی، می توانند منجر به تغییرات فراوانی در زندگی مردم عادی شوند، چرا که برای یک خانواده تفاوت زیادی می کند که تورم ۲۰ درصد باشد یا ۴۰ درصد.

مهار تورم؛ پیش نیاز رشد

صالح صحابه تبریزی در رابطه با علت عدم تداوم رشد اقتصادی در ایران رشد اقتصادی را تابعی از میزان اطمینان و تصویر آتیه اقتصادی در ذهن افراد دانست. او مهم ترین عوامل ایجاد نااطمینانی در اقتصاد ایران را تورم، تحریم و کاهش ثبات داخلی و منطقه ای معرفی کرد. وی یادآوری کرد که با وجود تورم بالا نمی توان انتظار رشد اقتصادی بادوام را داشت. او همچنین به نقش آسیب زنده کنترل قیمت ها در فضای اقتصادی کشور اشاره کرد.

نقش پیمان های منطقه ای

پیش از جمع بندی، این صاحب نظر در پاسخ به سوالی در رابطه با نقش پیمان های منطقه ای در تقویت تجارت و افزایش رشد اقتصادی کشور گفت توافقات منطقه ای چندجانبه در صورتی که بتوانند بازارهای جدیدی را برای تولیدکنندگان و صادرکنندگان داخلی به وجود آورند، می توانند در بلندمدت به رشد اقتصادی کشور کمک کنند؛ اما اگر این پیمان ها صرفاً راهکاری برای افزایش فروش نفت خام باشند، نمی توان امیدوار بود که به رشد بادوام اقتصاد ایران کمکی بکنند. همچنین این پیمان ها در صورتی که زمینه ساز وارد شدن فناوری های تولیدی بهتری به کشور شوند، می توانند باعث رشد بیشتر اقتصاد ایران شوند. برای مثال مطالعات نشان می دهد که برخی از کشورهای شرق آسیا با وارد کردن فناوری های جدید و ماشین آلات نوین صنعتی، وضعیت تولیدی خود را بهبود دادند. این بهبود منجر به افزایش ارزش افزوده تولیدات این کشورها شد و به این ترتیب رشد این کشورها تقویت شد.

فقدان نهادهای فراگیر

این اقتصاددان دانشگاه اوکلاهاما در رابطه با توصیه خود به سیاستگذاران ایرانی، فقدان نهادهای فراگیر در ایران را یکی از موانع توسعه اقتصادی در کشور دانست. او افزود: در نهایت آنچه می تواند اقتصاد ایران را به شرایط رشد وارد کند، تعادلی میان دولت توانمند مرکزی و مجموعه ای از آزادی های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است. در بطن این تعادل مجموعه نهادهای فراگیری شکل می گیرند که به رشد بادوام منجر می شوند. البته این اقتصاددان اشاره کرد که این اظهارات را بر مبنای نظریات دارون عجم اوغلو (دانشگاه ام آی تی) و جیمز رابینسون (دانشگاه شیکاگو) در کتاب «دالان باریک آزادی» انجام می دهد. او افزود که از قضا تجربه ایران در نیمه دوم حکومت محمدرضا شاه پهلوی نیز همین موضوع را نشان می دهد.

تجربه دست اول از اقتصاد ایران

صالح صحابه تبریزی همچنین با اشاره به پژوهش های یرواند آبراهامیان در کتاب مشهورش با عنوان «ایران بین دو انقلاب» یادآوری کرد که در دوره دوم حکومت محمدرضا شاه، اگرچه با وجود درآمدهای نفتی رشد بالایی تجربه شد، اما این رشد همراه با آزادی های سیاسی نبود. در نتیجه، کشور به واسطه فقدان توسعه سیاسی نتوانست به رشدی بادوام دست یابد. او افزود در غیاب توسعه سیاسی، با افزایش درآمدهای نفتی و تزریق آن به اقتصاد در بهترین حالت تجربه نیمه دوم حکومت محمدرضا شاه پهلوی بازتولید خواهد شد و کشور در مسیر توسعه اقتصادی بادوام گام برنخواهد داشت. وی با تشبیه اقتصاد کشور به یک زمین بازی، فعالان خصوصی اقتصادی را به بازیکنان تشبیه کرد و نهادهای فراگیر را زمین بازی دانست و یادآوری کرد که وظیفه دولت حفاظت از زمین بازی و وظیفه قوه قضائیه نیز دآوری منصفانه بازی خواهد بود.

باز نشر : نصر نیوز